

Ανδριανός Γ. Γκουρμπάτσης
Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός Π.Σ., ε.α, Νομικός

Δικαστικός Πραγματογνώμονας

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΕΧΝΙΚΗ

**Η διερεύνηση των αιτιών και συνθηκών της
θανατηφόρου και καταστροφικής πλημμύρας εξ
αιτίας της μεσογειακής καταιγίδας Daniel στην
Περιφέρεια Θεσσαλίας που επλήγη από την 4η έως
την 11η Σεπτεμβρίου 2023**

Αθήνα, Οκτώβριος 2023

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατόπιν των προεκτεθέντων και σύμφωνα με τα έως σήμερα στοιχεία που περιήλθαν εις γνώση μου και τα έλαβα υπόψη για τη σύνταξη της παρούσης Τεχνικής Εκθέσεώς μου, την οποία και επιφυλάσσομαι να οριστικοποιήσω, εάν και εφόσον προκύψουν νεώτερα κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία, δεδομένου ότι αιτηθήκαμε αρμοδίως προς την Περιφέρεια Θεσσαλίας, το Αρχηγείο ΠΣ και την ΠΕ.ΠΥ.Δ. Θεσσαλίας κρίσιμα στοιχεία και αρνήθηκαν (σιωπηρά ή ρητά) να μας χορηγηθούν έως σήμερα, προκύπτουν συμπερασματικά τ' ακόλουθα:

Η επαλήθευση της έγκαιρης και ακριβής πρόγνωσης της Ε.Μ.Υ για ισχυρές βροχοπτώσεις και καταιγίδες και γενικώς έντονα καιρικά φαινόμενα και μάλιστα με υψηλά ύψη βροχόπτωσης εκτός άλλων περιοχών της χώρας και στη Θεσσαλία, ένα Γεωγραφικό Διαμέρισμα με πρόσφατο ιστορικό θανατηφόρων και καταστροφικών πλημμυρών, ήταν απολύτως βέβαιο ότι ο ιδιαίτερα μεγάλος όγκος υδάτων των ποταμών Ενιπέα, Καλέντζη, Μέγα, Φαρσαλιώτη, Σοφαδίτη, Πάμισου κλπ καθώς και παραποτάμων ή χειμάρρων αυτών, που συμβάλλουν στον ποταμό Πηνειό, θα μεταφέρονταν και θα κατέκλυζαν την ευρύτερη περιοχή συμβολής (για τους τρεις πρώτους ποταμούς το ύψος οικισμού Κεραμιδίου) και αποδεδειγμένης κατά τα προεκτεθέντα της ανεπαρκούς αντιπλημμυρικής προστασίας τόσο από την παράλειψη και ολιγωρία ολοκλήρωσης μιας σειράς αναγκαίων αντιπλημμυρικών (τεχνικών) έργων σε αυτούς όσο και την καθυστέρηση του καθαρισμού της κοίτης των ποταμών από φερτά υλικά, την ενίσχυση αναχωμάτων σε κρίσιμες θέσεις και την μη λειτουργία των αντιπλημμυρικών αντλιοστασίων με τη διακοπή του ηλεκτρισμού με σκοπό την αδυναμία ανάσχεσης πλημμύρας και μείωση του πλημμυρικού κινδύνου και θα προκαλούνταν – και προκλήθηκαν - μεγάλης έκτασης και

επικινδυνότητας πλημμυρικά φαινόμενα στην ευρύτερη περιοχή, τα οποία θα απειλούσαν – και απείλησαν - τη ζωή και σωματική ακεραιότητα καθώς τις περιουσίες των κατοίκων παρόχθιων οικισμών, που υπάρχουν στη ζώνη (λεκάνη απορροής του Πηνειού ποταμού) υψηλού κινδύνου πλημμύρας και θα εξέθεταν σε διακινδύνευση τα ως άνω έννομα αγαθά.

Όλα αυτά τα γεγονότα, στοιχεία και χαρακτηριστικά ήταν ήδη γνωστά στην ηγεσία της Πολιτικής Προστασίας και ειδικότερα της ΓΓΠΠ, του Πυροσβεστικού Σώματος, της Διοίκησης της Περιφερειακής Πυροσβεστικής Διοίκησης Θεσσαλίας, της Περιφέρειας Θεσσαλίας και των Δήμων όλων των Περιφερειακών Ενοτήτων της καθώς και άλλων εμπλεκομένων φορέων τουλάχιστον από την 2α Σεπτεμβρίου 2023 ήτοι τρεις ημέρες πριν αρχίσει να πλήττει όχι με μεγάλα ύψη βροχής την Θεσσαλία η μεσογειακή καταιγίδα με την ονομασία <<Daniel>> και όφειλαν τα αρμόδια όργανα των ως άνω φορέων εκ του νόμου, της θέσεώς τους, της αποστολής και των καθηκόντων τους να μεριμνήσουν, ενεργήσουν και αναλάβουν έγκαιρα αποτελεσματικές διασωστικές πρωτίστως δράσεις και μέτρα για την πρόληψη, προστασία και αποφυγή με κάθε τρόπο της απώλειας της ζωής των συνολικά έως σήμερα 17 θυμάτων σε ολόκληρη την Περιφέρεια Θεσσαλίας και την έκθεση σε διακινδύνευση της ζωής και σωματικής ακεραιότητας των υπολοίπων κατοίκων των συγκεκριμένων οικισμών και πόλεων, σε κάθε περίπτωση δε να ελαχιστοποιήσουν ή τουλάχιστον να μειώσουν σε σημαντικό βαθμό – πράγμα εφικτό – τις καταστροφικές δυσμενείς συνέπειες που προκλήθηκαν από τα πλημμυρικά φαινόμενα.

Κατά την περίοδο λοιπόν από την 4η έως 11η Σεπτεμβρίου 2023 περιοχές όλων των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Θεσσαλίας επλήγησαν από ιδιαίτερα έντονες, σε μεγάλη έκταση και διάρκεια και με πολύ υψηλά ύψη βροχοπτώσεις από την μεσογειακή καταιγίδα με την ονομασία <<Daniel>> Επισημαίνεται ότι η συνολικά πλημμυρισμένη έκταση έως την 22α Σεπτεμβρίου 2023 κάλυψε 1.438.762 στρέμματα διαφόρων χρήσεων γης, προκάλεσε την απώλεια πολύ μεγάλου αριθμού ζωικού και φυτικού κεφαλαίου και ανυπολόγιστες ζημιές σε

δομές και περιουσίες. Φαίνεται δε έως την 13-10-2023 έχουν υποβληθεί στην σχετική πλατφόρμα του Υπουργείου Πολιτικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας για κρατική αρωγή περισσότερες από 46.533 αιτήσεις ενώ έχει χορηγηθεί μια πρώτη αρωγή άνω των 65 εκατομμυρίων ευρώ στους δικαιούχους. Επισημαίνεται δε ότι η ως άνω καταστροφική κατάσταση επηρεάστηκε σε περιοχές της Θεσσαλίας ακόμη περαιτέρω και από την καταιγίδα με την ονομασία <<Elias), που έπληξε και την Θεσσαλία από την 25η Σεπτεμβρίου έως την 27η Σεπτεμβρίου 2023 και ολοκλήρωσε τις καταστροφικές συνέπειες σε δομές, περιουσίες καθώς και άλλες απώλειες.

Αυτό βέβαια ήταν δυνατό να επιτευχθεί μόνον, εάν υπήρχε πρόληψη, οργάνωση και σχεδιασμός από τους αρμόδιους εμπλεκόμενους φορείς και βέβαια ο Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας ήταν σε κατάσταση πλήρους (πραγματικής και όχι τυπικής) ετοιμότητας και αντιδρούσε άμεσα, συντονισμένα και με τους απαραίτητους πόρους σε δυναμικό, μέσα και εξοπλισμό, κατά λόγο αρμοδιότητας των εμπλεκόμενων φορέων, γεγονός που αποδείχτηκε ότι δεν υπήρχε.

Ειδικότερα σε επίπεδο:

I) ΠΡΟΛΗΨΗΣ

1.- Δεν υπήρχε σε κεντρικό επίπεδο ένας ολοκληρωμένος αντιπλημμυρικός σχεδιασμός κυρίως σε έργα ορεινής υδρονομίας και κατάντι αυτών στον κάμπο άλλα τεχνικά έργα που θα αποσκοπούσαν στην ολιστική αντιπλημμυρική προστασία της Θεσσαλίας σε συνδυασμό με την εγκαθίδρυση και κατασκευή ενός Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης Πλημμύρας και μάλιστα συνδεδεμένο με τον Ευρωπαϊκό Αριθμό Έκτακτης Ανάγκης <<112>> που θα παρέχει πληροφορίες και δεδομένα για ενημέρωση και θα ενεργοποιείται με στοχευμένο γεωποντισμό για τις απειλούμενες περιοχές, οικισμούς και πόλεις και όχι όπως σήμερα κατά προσέγγιση και αορίστως.

2.- Παρόλο που, μετά τις έντονες καταιγίδες που έπληξαν την Περιφέρεια Θεσσαλίας την 18η και 19η Σεπτεμβρίου 2020, με τον <<ΙΑΝΟ>> και ακολούθως την 13η Ιανουαρίου 2022, με τον <<ΔΙΟΜΗΔΗ>> υπήρξε προς την Περιφέρεια Θεσσαλίας διασφάλιση χρηματοδότησης με ιδιαίτερα σημαντικούς πόρους από διάφορες πηγές για την κατά παρέκκλιση των κείμενων διατάξεων για τα Δημόσια Έργα διαδικασία κατασκευή των αναγκαίων τεχνικών έργων για την ενίσχυση της αντιπλημμυρικής θωράκισης της και την προστασία της ζωής και περιουσίας των κατοίκων της, δεν είχαν ολοκληρωθεί όλα τα αντιπλημμυρικά έργα (ολοκλήρωση αντιπλημμυρικών έργων / μελετών που αφορούν στην εφαρμογή μέτρων πρόληψης για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών των μελλοντικών φυσικών καταστροφών, συντήρηση αποστραγγιστικών τάφρων, καθαρισμό τάφρων απορροής θυροφραγμάτων, καθαρισμό και διευθέτηση της κοίτης και πρηνών ποταμών και χειμάρρων, ενίσχυση αναχωμάτων και κυρίως έργων ορεινής υδρονομίας σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές δηλαδή την κατασκευή φραγμάτων ανάσχεσης πλημμύρας και τη συγκράτηση φερτών υλικών σε διάφορες κρίσιμες ορεινές και ημιορεινές θέσεις του υδρογραφικού δικτύου της Περιφέρειας Θεσσαλίας κλπ), μειώνοντας έτσι σημαντικά τον επιδιωκόμενο δι' αυτών των έργων βαθμό αντιπλημμυρικής προστασίας των κατοίκων και των περιουσιών τους από τον πλημμυρικό κίνδυνο εξ αιτίας της μεσογειακής καταιγίδας <<Daniel>> και με τον τρόπο αυτό τέθηκε σε διακινδύνευση η ανθρώπινη ζωή τους.

3.- Για τη διαπίστωση κατασκευαστικών πλημμελειών, κακοτεχνιών ή αστοχιών, λόγω συχνότητας εμφάνισης στη Θεσσαλία ακραίων καιρικών φαινομένων και το βαθμό αντοχής ή μη των αντιπλημμυρικών έργων απαιτείται ειδικός τεχνικός έλεγχος αρμοδίων οργάνων και υπηρεσιών για τη διακρίβωση της κατασκευαστικής αρτιότητάς τους σύμφωνα με τις συμβατικές απαιτήσεις.

II) ΕΤΟΜΟΤΗΤΑΣ

1.- Ο Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας κατά την έναρξη της μεσογειακής καταιγίδας <<Daniel>> στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, παρόλο που ήταν ενήμερος για την έλευση ισχυρών βροχών και καταιγίδων που θα συνοδεύονται από χαλαζοπτώσεις και μεγάλη συχνότητα κεραυνών, με ενισχυμένους ανέμους και αισθητή πτώση της θερμοκρασίας και θα πλήξει μεταξύ άλλων και την ως άνω Περιφέρεια και μάλιστα τα ύψη βροχών σε αυτήν θα είναι πολύ υψηλά, **κατελήφθη σε κατάσταση αποδιοργάνωσης και αποσυντονισμού του, υπό την έννοια της έλλειψης ετοιμότητας κυρίως σε επίπεδο κατάλληλης προετοιμασίας, σχεδιασμού και οργάνωσης.** Και τούτο γιατί αιφνιδιάστηκε, λόγω του χρόνου που έπληξε τη χώρα η ως άνω θεομηνία και μάλιστα και την εν λόγω Περιφέρεια, αφού ήταν ήδη σε εξέλιξη σε διάφορες περιοχές της επικράτειας καταστροφικές πυρκαγιές με πιο σημαντική την πυρκαγιά στον Έβρο.

2.- Ο ίδιος πάλι ως άνω Μηχανισμός δεν ήταν έτοιμος να αντιμετωπίσει έντονα και μεγάλης εκτάσεως πλημμυρικά φαινόμενα, αφού **δεν είχε προβεί σε σχεδιασμό, οργάνωση και πραγματοποίηση με πραγματικά σενάρια στην προβλεπόμενη ετησίως επιχειρησιακή άσκηση ετοιμότητας για την αντιμετώπιση πλημμυρικών φαινομένων και την προληπτική οργανωμένη απομάκρυνση πολιτών των οποίων η ζωή τους τίθεται σε κίνδυνο,** τόσο σε κεντρικό επίπεδο και υπό την ευθύνη του ΠΣ και εποπτεία της ΓΓΠΠ και συμμετοχή όλων των συναρμόδιων εμπλεκομένων φορέων, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο με ευθύνη της ΠΕ.ΠΥ.Δ. Θεσσαλίας και τη συμμετοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας, ΟΤΑ και άλλων τοπικών φορέων.

3.- Εξάλλου δεν υπήρχε σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο της Θεσσαλίας ο επιβαλλόμενος **επιχειρησιακός σχεδιασμός για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών εξ αιτίας πλημμυρικών φαινομένων.**

III) ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΩΝ

1.- Ο αιφνιδιασθείς κατά τα προεκτεθέντα από τον χρόνο που η μεσογειακή καταιγίδα <<Daniel>> έπληξε την Θεσσαλία Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας και ειδικότερα ο Πυροσβεστικό Μηχανισμός ανασυνταχτεί σε επόμενο χρόνο πλην όμως καθυστέρησε και δεν αντέδρασε άμεσα και με τους αναγκαίους πόρους σε δυναμικό, μέσα και εξοπλισμό κυρίως για τη διάσωση των 17 συμπολιτών μας / κατοίκων που απώλεσαν τη ζωή τους καθώς και όλων όσων ήταν εγκλωβισμένοι σε πλημμυρισμένους οικισμούς εντός των κατοικιών τους ή άλλων κτιρίων ή περιοχών με καθυστέρηση απομάκρυναν μετά από 2 – 3 ημέρες, θέτοντας σε διακινδύνευση και τη ζωή και σωματική ακεραιότητά τους. Εξ αιτίας των προεκτεθέντων σοβαρών εγκληματικών λαθών και παραλείψεων οργάνων των αρμοδίων φορέων, υπηρεσιών και αρχών του Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας, οι οποίες ωστόσο συνδέονται αιτιωδώς με το παραχθέν αξιόποιο αποτέλεσμα, απώλεσαν τη ζωή τους έως σήμερα συνολικά δεκαεπτά (17) άτομα, απωλέσθη μεγάλος αριθμός ζωικού και φυτικού κεφαλαίου, ενώ προκλήθηκαν εκτεταμένες ιδιαίτερα σοβαρές βλάβες και καταστροφές έως και απώλειες σε δομές και περιουσίες των κατοίκων των πλημμυροπαθών περιοχών.

2.- Επίσης δεν υπήρξε, αν και υπήρχε κατάλληλος χρόνος, απόφαση αρμοδίου κατά περίπτωση οργάνου λχ του ΓΓΠΠ, του Περιφερειάρχη ή εξουσιοδοτημένου Αντιπεριφερειάρχη ή του οικείου Δημάρχου για την οργανωμένη προληπτική απομάκρυνση των κατοίκων οικισμών που ήταν στη ζώνη υψηλού κινδύνου πλημμύρας, υπήρχε ενημέρωση για τα έντονα καιρικά φαινόμενα που θα έπλητταν τις συγκεκριμένες περιοχές, όπως πράγματι και πλημμύρισαν.

IV) ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΟΥ ΕΚΘΕΣΗΣ (άρθρο 306 ΠΚ)

Από τα προεκτεθέντα εγκληματικά λάθη και παραλείψεις των κατά νόμον αρμοδίων οργάνων της Πολιτικής Προστασίας / ΓΓΠΠ, του ΠΣ, της Περιφέρειας Θεσσαλίας και εποπτευομένων υπηρεσιών καθώς και Δήμων, θεμελιώνεται αντικειμενικά και υποκειμενικά, εκτός άλλων πράξεων, και το αδίκημα της θανατηφόρου έκθεσης (άρθρο 306 παρ. 2(β) ΠΚ).

Ειδικότερα αρμόδια που έχουν κατά νόμον υποχρέωση να προστατεύουν την ανθρώπινη ζωή και εν προκειμένω τη ζωή των 17 θυμάτων αλλά και του συνόλου των κατοίκων που διακινδύνευσαν τη ζωή τους από τους πλημμυρισμένους οικισμούς της Περιφέρειας Θεσσαλίας, παρόλο που γνώριζαν ήδη από το έτος 2018 από τους χάρτες επικινδυνότητας πλημμύρας και χάρτες κινδύνων πλημμύρας του Υπουργείου Ενέργειας και Περιβάλλοντος καθώς και τους ίδιους ως άνω χάρτες που έχουν συμπεριληφθεί τόσο στο Γενικό Σχέδιο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών και Άμεσης/Βραχείας Διαχείρισης των Συνεπειών από την Εκδήλωση Πλημμυρικών Φαινομένων <<ΔΑΡΔΑΝΟΣ2>> (2η Έκδοση), όσο και στο αντίστοιχο για την Περιφέρεια Θεσσαλίας Εδικό Σχέδιο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών και Άμεσης/Βραχείας Διαχείρισης των Συνεπειών από την Εκδήλωση Πλημμυρικών Φαινομένων <<ΔΑΡΔΑΝΟΣ2>>, αλλά και τα δείγματα τρωτότητας από πλημμυρικά φαινόμενα λόγω δυσμενούς συνδυασμού παραγόντων, στους οποίους συγκαταλέγονται η κλιματική αλλαγή, η απουσία μη επαρκούς σχεδιασμού αντιπλημμυρικής προστασίας σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο των ιδίων περιοχών και οικισμών που είχαν επιδείξει πριν την καταιγίδα Daniel ήδη από την θεομηνία <<ΙΑΝΟΣ>>, τους άφησαν αβοήθητους κατά τις κρίσιμες πρώτα ώρες του καιρικού φαινομένου έως και την απομάκρυνσή τους από τις διασωστικές δυνάμεις, που διήρκησε από μία έως τρεις ημέρες, με αποτέλεσμα τη διακινδύνευση της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας όλων των εγκλωβισμένων από την υψηλή στάθμη νερών στους πλημμυρισμένους οικισμούς, ενώ δεν μερίμνησαν έγκαιρα να

διασώσουν τα ως άνω 17 θύματα και εξ αιτίας της ολιγωρίας τους αυτής απώλεσαν τη ζωή τους από πνιγμό.-

- Ο -

ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
Ανδριανός Γκουρμπάτσης
Αντιστράτηγος – Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α.
Δικαστικός Πραγματογνώμονας